

4. Elyseev, O.P. (2001). *Praktykum po psykholohyy lychnosti [Workshop on Personal Psychology]*. Sankt Peterburh: SPb [in Russian].
5. Kon, Y.S. (1999). *Sotsyolohycheskaia psykholohyia [Sociological psychology]*. Moskva: MPSY; Voronezh: MODeK [in Russian].
6. Kornev, M.N., Kovalenko, A. B. (1995) *Sotsialna psykholohiia [Social psychology]*. Kyiv: Osvita [in Ukrainian].
7. Krysko, V.H. (2003). *Sotsyalnaia psykholohyia [Social psychology]*. Sankt Peterburh: SPB [in Russian].
8. Moskalenko, V.V. (2005). *Sotsialna psykholohiia [Social psychology]*. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury [in Ukrainian].
9. Orban-Lembryk, L.E. (2003). *Sotsialna psykholohiia [Social psychology]*. Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].
10. Hornostai, P.P., Tytarenko, T.M. (Ed.). (2001). *Psykholohiia osobystosti: slovnyk-dovidnyk [Psychology of the individual: vocabulary]*. Kyiv: Ruta [in Ukrainian].
11. Pryhunov, P. I. (2000). *Psykholohycheskoe obespechenye spetsyalnykh operatsyi: rolevoe povedenye [Psychological support of special operations: Role behaviour]*. Kyiv: Evropeisk. unyversytet [in Ukrainian].
12. Khokhlina, O.P. (2014). *Metodolohichni i teoretychni osnovy psykholohii [Methodological theoretical basics of psychology]*. Kyiv: Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].

УДК 378.125:371.13

Олександра Дубасенюк

доктор педагогічних наук, професор

ORCID ID: 0000-0002-9447-4527

професор кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами

Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

dubasenyuk@ukr.net

ТЕНДЕНЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ, РЕАЛІЗОВАНІ У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЬСЬКИХ КАДРІВ ЖИТОМИРСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА (ДО 100-РІЧЧЯ ЗАСНУВАННЯ)

У статті у контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів обґрунтовано загальні та специфічні тенденції педагогічної освіти в Україні, які простежено у досвіді Житомирського державного університету імені Івана Франка. До загальних тенденцій віднесено: тенденція до систематизації педагогічних знань, що відображено у розробці теоретико-методологічних засад розвитку педагогічної освіти в Україні; концептуалізації набутих професійно-педагогічних знань; тенденції до стандартизації та неперервної освіти. Загальні тенденції відображено у дослідженнях науковців університету. Серед них тенденції до систематизації і синтезування педагогічних знань, диференціації педагогічної підготовки майбутніх учителів з різними категоріями обдарованих учнів, педагогізації магістерської підготовки майбутніх фахівців, до інноваційної діяльності, ціложиттєвого навчання, поєднання методичної та предметної підготовки майбутніх учителів у напрямку розвивального навчання; тенденція до міжнародної наукової співпраці. На основі виявлених тенденцій у сфері педагогічної освіти прогнозовано потребу у висококваліфікованих педагогах, подальше підвищення їх соціального статусу та професійної компетентності

Ключові слова: тенденції, тенденції педагогічної освіти, Житомирський державний університет імені Івана Франка, концептуальні моделі дослідження.

Дубасенюк Олександра. Тенденции педагогического образования в Украине, реализованные в подготовке учительских кадров Житомирского государственного университета имени Ивана Франка (к 100-летию основания)

В статье в контексте глобализационных и интеграционных процессов обоснованы общие и специфические тенденции педагогического образования в Украине, которые прослежены в опыте Житомирского государственного университета имени Ивана Франка. К общим тенденциям отнесены: тенденция к систематизации педагогических знаний, что отражено в разработке теоретико-методологических основ развития педагогического образования в Украине; концептуализации приобретенных профессионально-педагогических знаний; тенденции к

стандартизації та неперервному освітанню. Общиє тенденції отражені в дослідженнях учених університета. Серед них тенденції до систематизації та синтезу педагогічних знань, диференціації педагогічної підготовки майбутніх учителів з різними категоріями одарених учнів, педагогізації магістерської підготовки майбутніх спеціалістів, інноваційної діяльності, неперервному освітанню, поєднанню методичної та предметної підготовки майбутніх учителів в напрямку розвиваючого освітання; тенденція до міжнародного наукового співробітництва. На основі виявлених тенденцій в сфері педагогічного освітання прогнозується потреба в висококваліфікованих педагогах, подальше підвищення їх соціального статусу та професійної компетентності.

***Ключові слова:** тенденції, тенденції педагогічного освітання, Житомирський державний університет імені Івана Франка, концептуальні моделі дослідження.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Суспільство розвивається і з кожним роком посилюються вимоги до підготовки вчителів нової генерації з метою розвитку молодого покоління незалежної Української держави і для життя в нових умовах. У контексті глобалізаційних та динамічних євроінтеграційних процесів важливо виявити провідні тенденції у сфері педагогічної освіти в Україні, що відображають світову динаміку освітнього простору, оскільки саме від педагогів, рівня їх професійної компетентності залежить успішність реалізації освітніх завдань, визначених у законодавчих документах: Законі України “Про вищу освіту” (2016 р.), Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти в Україні та її інтеграції в європейський освітній простір (2004 р.), а також у Концепції “Нова українська школа” (2016 р.), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018 р.), Проекті концепції розвитку освіти в Україні на 2015-2025 роки.

“Тенденція” у науковій літературі розглядається як можливість тих чи інших подій розвиватися у певному напрямі або виявлені у результаті педагогічного аналізу стійкі співвідношення, властивості, ознаки, що притаманні педагогічній системі; напрям руху, напрям розвитку певного процесу. На основі аналізу тенденцій можна зробити висновки про хід педагогічних процесів у майбутньому, прогнозувати наслідки освітніх змін.

Однією з глобальних тенденцій є кризові явища, що характерні для світової системи освіти, як наслідок переходу суспільства від індустріального до постіндустріального стану. Слід відзначити, що освітанська криза у нашій державі зумовлена не тільки глобальними, але й національними чинниками. Глобалізація та інтернаціоналізація освіти – загальновізані світові тенденції, що передбачають: активізацію міжнародного (міждержавного, міжрегіонального) обміну, взаємодію та співпрацю між суб'єктами освітньої сфери, створення єдиного (зокрема, європейського) освітнього простору. Такий підхід надає можливість взаємозбагачення національних освітніх систем; інтернаціоналізації змісту освіти, що розвиває планетарне мислення і свідомість, організації процесу навчання відповідно до сучасних освітніх стандартів, нових інформаційних та навчальних технологій [6, с. 261].

Наслідком цих змін для України є уніфікація освіти, наприклад, вищої освіти через Болонський процес. Проте слід зазначити, що попри глобалізацію освіта в Україні зберігає національну спрямованість, засновану на історії, культурі та народних традиціях.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми засвідчив вагомий вплив на розвиток освіти у сфері педагогічної освіти, що відображають діалектику загального, особливого та часткового. Вітчизняна система педагогічної освіти ґрунтується на концептуальних положеннях філософії освіти, зокрема, на людиноцентрованому підході до окресленої проблеми (В. П. Андрущенко, Г. П. Васянович, С. У. Гончаренко, Б. С. Гершунський, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень, Т. С. Яровенко). Так, основною світовою тенденцією є зміна концептуальних підходів щодо місця освіти у структурі національної економіки та переосмислення її ролі у забезпеченні суспільного та економічного розвитку держави. При цьому людина визнається найвищою соціальною цінністю, що вимагає створення нових підходів до освіти. Отже, освіта, стає “інвестицією в людський капітал”, що приносить економічні (збільшення ВВП) та соціальні (зниження безробіття, бідності, злочинності тощо) вигоди. Відтак, зростання освітнього рівня стимулює економічне зростання країни, а розвиток освіти постає основою суспільного прогресу [14]. Важливе значення мають соціально-психологічні аспекти підготовки сучасного вчителя/фахівця (І. Д. Бех, М. Й. Боришевський, А. В. Брушлинський, С. Д. Максименко, Н. А. Сейко, В. А. Семиченко). Проблеми й тенденції функціонування та розвитку освіти розглядалися провідними дослідниками, зокрема, І. О. Вакарчуком, Л. Ф. Ващенко, І. В. Гавриш, В. Г. Кременем, О. І. Локшиною, В. І. Луговим, Т. О. Лукіною, О. І. Ляшенко, О. В. Овчарук, Л. П. Пуховською та ін. У працях

науковців порушуються проблеми розвитку освітньої галузі, проте існує низка невирішених питань через відсутність цілісного погляду на їх виникнення.

Тому особливого значення набуває системне дослідження світових та національних тенденцій у педагогічній освітній сфері України, а також виявлення проблем, що негативно впливають на розвиток освіти (демографічна криза, нестача робочих місць, трудова й освітня міграція молоді, що приводить до зменшення кількості абітурієнтів у ЗВО України, комерціалізація освіти, працевлаштування випускників не за фахом, оскільки немає роботи за спеціальністю та ін.).

У процесі узагальнення результатів дослідження у сфері професійної освіти вченими виявлено низку тенденцій: неперервне зростання великої кількості інформації, підвищення ролі людського капіталу, особистості; інтелектуалізація її діяльності; гуманізація, гуманітаризація, комп'ютеризація, цифровізація освітнього простору, інтеграція, диференціація тощо. Все це свідчить про актуальність окресленої проблеми, необхідність її подальшого вивчення.

Мета дослідження – виокремити та проаналізувати вітчизняні тенденції педагогічної освіти, особливості їх реалізації у досвіді Житомирського державного університету імені Івана Франка (до 100-річчя заснування) у контексті глобалізаційних та євроінтеграційних змін. До основних методів дослідження віднесено: аналіз, синтез, моделювання, систематизація, класифікація, аналогія, порівняння та ін.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Науковцями університету здійснено вагомий внесок у розробку теорії та методології професійно-педагогічної освіти. Результати аналізу стану та розвитку сфери педагогічної освіти вказують на наявність актуальних світових та вітчизняних тенденцій у досліджуваній галузі.

Загальні тенденції педагогічної освіти. Академік І. А. Зязюн відзначив важливість розробки моделі багаторівневої професійно-педагогічної підготовки фахівців у галузі освіти та для інших галузей соціально-культурної та економічної діяльності. Визначена модель буде успішною за умови теоретико-методологічного обґрунтування її побудови та подальшої реалізації на основі ідей педагогічної майстерності, що виявлено у загальних тенденціях.

Тенденція до систематизації педагогічних знань простежується в університеті у двох напрямках/аспектах. Перший напрям – науковцями обґрунтовано теоретико-методологічні засади розвитку педагогічної освіти в Україні на основі виявлених сучасних тенденцій в умовах освітніх змін. Викладачами-дослідниками здійснено вагомий напрацювання у сфері вищої педагогічної освіти за останні десятиліття. Цілісно представлено комплекси методологічних наукових підходів, які відображають діалектику загального, особливого й одиничного та логіку професійної підготовки вчителя: загальнометодологічні, професійно орієнтовані, ціннісно-сміслові та інноваційні підходи [3, с. 100–106]. Обґрунтовані підходи знайшли відображення у чисельних одноосібних та колективних монографіях науковців Житомирської науково-педагогічної школи, в яких професійна підготовка вчителя розглядається у контексті системного, компетентнісного, особистісно орієнтованого, акмеологічного, андрагогічного, синергетичного, інтегративного, професіографічного, креативного, полікультурного наукових підходів [3; 7; 8; 9; 10; 11]. Досліджено категоріально-поняттєвий апарат професійно-педагогічної освіти, зокрема, такі поняття: “професійна педагогічна діяльність”, “професійна педагогічна освіта”, “неперервна професійна освіта”, “професіоналізм особистості”, “професіоналізм діяльності”, “педагогічна майстерність”, “професійна майстерність”, “компетентність”, “професійна компетентність” та ін. Зокрема, у контексті акмеологічного підходу до професійної підготовки вчителя у процесі тривалої експериментальної роботи досліджено фактори, закономірності самореалізації природних потенціалів суб'єктів освіти і перетворення їх у творчі, що забезпечує саморух до досконалості та творчої продуктивності і професіоналізму майбутньої діяльності [1; 3].

Ураховуючи особливу гостроту проблеми виховання учнівської та студентської молоді, досліджено сутність та особливості професійної виховної діяльності педагога. Здійснено категоріальний аналіз базових понять дослідження: “виховання”, “виховна діяльність”, “виховна задача”, “типологія виховних задач”, що збагатило понятійний апарат теорії вдосконалення професійної педагогічної діяльності. Під час експерименту виявлено й обґрунтовано закономірності професійної виховної діяльності, що пов'язані, по-перше, з психолого-педагогічними передумовами успішності індивідуальної виховної діяльності; по-друге, з динамікою самостійної виховної діяльності; по-третє, з її операційною стороною [4].

Другий напрям – тенденція до концептуалізації професійно-педагогічних знань – відображено в концептуальних моделях професійної освіти. Науковцями Житомирської науково-педагогічної школи розроблено та проаналізовано сучасні концептуальні моделі педагогічної освіти: професійно-

педагогічної підготовки вчителя та професійної виховної діяльності педагога (О. А. Дубасенюк); концепцію інтеграції знань у змісті професійної освіти (О. В. Вознюк); концептуально-змістову модель поетапної реалізації інновацій (концептуалізації, адаптації, безпосередньої реалізації, активного продуктивного використання й розвитку нововведення у педагогічній системі) (І. І. Коновальчук); багатофакторну модель педагогічної обдарованості (О. Є. Антонова); структурно-функціональну модель професійної підготовки майбутніх учителів до роботи у різних освітньо-виховних системах (В. А. Ковальчук); модель підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з дезадаптованими дітьми з відповідними аспектами (*методологічний* (категорії, підходи, закономірності явища); *теоретичний* (умови, сутність підготовки, зміст); методичний (методики діагностики та формувального експерименту) (Л. В. Зданевич). Запропоновано авторську модель системи професійно-педагогічної підготовки студентів університету та зміст її функціональних підсистем (зовнішньої, внутрішньої, структурно-змістової та прикладної), заснованої на європейських принципах модернізації вищої освіти (Н. Г. Сидорчук) [5].

Тенденція до стандартизації. Провідною тенденцією щодо вирішення проблеми змісту професійної освіти є стандартизація, яка аналізується і впроваджується у державах з децентралізованою системою освіти та в країнах, де завжди існували державні навчальні плани і програми. Сутність стандартизації змісту освіти передбачає розробку державних вимог до базового змісту освіти, обов'язкового для всіх осіб, які здобувають освіту. Україна, як відомо, приєдналась до Болонського процесу у 2005 році. За цей період відбулися важливі зміни-тенденції: запровадження Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) та додатків до диплома європейського зразка, також сектор вищої освіти України більшою мірою залучений до Європейського простору вищої освіти (ЄПВО). Здійснюється розробка національної системи кваліфікацій, створено плани щодо покращення та координації заходів із забезпечення якості освіти на національному рівні. Крім того передбачено: розробку системи забезпечення якості відповідно до Стандартів та рекомендацій ЄПВО; підвищення рівня працевлаштування випускників вишу; підвищення мобільності викладачів і студентів; розширення зв'язків між закладами вищої освіти та громадськістю. Реалізується принцип неперервності та наступності програм підготовки фахівців на всіх рівнях навчання. Водночас у сучасному світі відбувається оновлення змісту освіти та підходів до навчального процесу (зокрема, упровадження інноваційних підходів до навчання).

Тенденція до неперервної освіти. Освіта перестає трактуватися як досягнення певного рівня знань, а розглядається з позицій ціложиттєвого навчання, що передбачає безперервний розвиток особистості, формування її духовності, культури, планетарного мислення. Неперервна освіта дорослих визначається як “комплекс просвітницьких процесів (формальних, неформальних та інформальних), які, незалежно від змісту, рівня та методів створюють можливості додаткової освіти у шкільних та позашкільних формах, завдяки чому дорослі розвивають свої здібності, збагачують знання, удосконалюють свою професійну кваліфікацію або здобувають нову професію” [12, с. 1].

У Житомирському державному університеті розроблено концепцію “Освіта впродовж життя”, згідно якої університет постає як центр наукової, освітньої та культурно-просвітницької діяльності в регіоні, організована науково-методична лабораторія “Поліська школа андрагогіки”, з 2012 року видається електронний часопис “Андрагогічний вісник”, в якому висвітлюються теоретичні та методичні засади освіти дорослих. Проводяться порівняльні дослідження у цій сфері [11].

На зміну традиційного підходу – засвоєння значних обсягів стандартизованої інформації, у сучасній освіті широко впроваджується компетентнісний підхід, що заснований на оволодінні засобами безперервного самостійного набуття нових знань, який розвиває здібності та вміння адаптуватися до складних, швидкоплинних і непередбачених ситуацій [8]. У навчальному процесі більше уваги приділяється самостійній роботі, партнерським відносинам між педагогом і студентом.

Загальні тенденції педагогічної освіти простежуються у діяльності Житомирських науково-педагогічних шкіл університету, що відображено у дослідженнях О. Є. Антонової, О. Вашук, Ю. М. Клименюк (тенденція до диференціації педагогічної підготовки майбутніх педагогів з різними категоріями обдарованих учнів), О. В. Вознюка, О. А. Дубасенюк (тенденція до систематизації і синтезування педагогічних знань), С. С. Вітвицької (тенденція до педагогізації магістерської підготовки майбутніх фахівців), Н. Г. Сидорчук (тенденція до університетизації вищої освіти, прагнення студентів до вищих акме-досягнень), О. А. Дубасенюк, І. І. Коновальчука (тенденція до інноваційної діяльності, інноваційного творчого пошуку), О. А. Самойленко, Т. І. Шанскової, Н. В. Якси (тенденція до неперервної освіти дорослих – педагога/фахівця), С. П. Семенця, К. Я. Климової, О. М. Королюк (тенденція до поєднання методичної та предметної підготовки майбутніх учителів у напрямі розвивального навчання) [1].

Проте зазначимо, що попри глобалізацію вітчизняна освіта зберігає національну спрямованість, гуманістичну тенденцію, що ґрунтується на історії, культурі та народних традиціях. Так, О. С. Березюк створено цілісну систему етнопедагогічної підготовки майбутнього вчителя у контексті компетентнісного підходу, що передбачає етнопедагогічну обізнаність дітей та молоді, зумовлену українознавчою освітньою політикою. Етнопедагогічна компетентність особистості розглядається як цілісний процес формування і розвитку у майбутніх учителів народознавчих, етнографічних, психолого-педагогічних, методичних знань, відповідних умінь, здібностей, цінностей, досвіду ініціативної діяльності. На основі принципу полікультурності дослідником визначено основні аспекти етнопедагогічної професійної компетентності, а саме: змістовий, проблемно-практичний і комунікативний. Крім того виокремлено провідні аспекти етнопедагогічної компетентності: громадянський, етносоціальний, етнокультурологічний, етновалеологічний, фамілістичний. Отже, *етнопедагогічна компетентність* – це, передусім, результативно-діяльна характеристика народознавчої освіти, зразок культивування в молоді українознавчого спрямування, забезпечення органічного взаємозв'язку із сучасними принципами демократизації та європеїзму [2].

Тенденція до посилення науково-методичних зв'язків університету із закладами освіти Житомирщини. Викладачами університету здійснюється постійна дослідна та експериментальна робота щодо інтеграції досягнень науки і практики на базі навчально-науково-виробничого комплексу “Полісся” ЖДУ імені Івана Франка, який об'єднує 24 навчальні заклади області. Результати творчої співпраці відображено у науково-методичних збірниках з таких проблем: освітніх інноваційних технологій, науково-методичної співпраці в системі університет – середній та вищий навчальний заклад, інновацій в освіті, теоретичних та методичних засад розвитку і самовдосконалення особистості педагога-новатора. Проводиться системна робота із навчальними закладами області, зокрема, на базі обласного ліцею для обдарованої молоді створено Академію педагогічної майстерності, організуються міжнародні та всеукраїнські конференції, видаються наукові збірники [13].

Тенденція до міжнародної наукової співпраці. Упродовж тривалого часу науковці педагогічних кафедр університету здійснюють міжнародні зв'язки [1]. Зокрема, відзначимо їх участь у міжнародному проєкті Tasis “Соціальний захист в Україні” у 1997-1999 роках на базі Остершунського університету (Швеція, Норвегія). Розроблено “Навчальний план перепідготовки соціальних працівників базового рівня” на модульній основі за сприяння Міністерства праці та соціальної політики України, який було реалізовано у Житомирській області у процесі навчання соціальних працівників базового рівня в містах Житомир, Коростень, Бердичів; науковці брали участь у роботі Національного центру розвитку навчання соціальної роботи.

З початку ХХІ століття в університеті активно розвиваються україно-польські зв'язки. У 2005-2010 рр. – викладання низки педагогічних дисциплін, підготовка магістерських робіт у Вищій школі менеджерів у м. Ліґниці (Польща). В останні роки – викладання соціально-педагогічних дисциплін у м. Кракові, в Академії “Ігнатіанум”. Проведено Міжнародний науковий семінар “Педагогіка вчора й сьогодні” та науково-практичну конференцію з міжнародною участю “Українсько-польські психолого-педагогічні дослідження в синхронії та діахронії”.

З 2012 р. по теперішній час при сприянні Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України розвивається співпраця із науковими установами та навчальними закладами Польщі (Варшава, Краків, Бидгощ, Ченстохова та ін.). Результати діяльності представлено у чисельних наукових збірниках, на міжнародних форумах, конференціях, методологічних семінарах, виставках тощо [4].

У 2011-2015 роках науковці та молоді дослідники університету брали участь у міжнародному польсько-українському проєкті “Науковий дебют 2011-2014 – Сталий розвиток” під егідою професора доктора хабілітованого Єжі Бузека, члена Європарламенту, доктора Honoris Causa Multiplex (м. Варшава, м. Рацібор, Польща; м. Брюссель, Бельгія). Результати співпраці відображено у міжнародних наукових збірниках молодих дослідників.

З 2015 року здійснюється італійсько-український проєкт співробітництва з проблем інклюзії (м. Болонія, Італія). Реалізовано цикли майстер-класів, україно-італійську літню школу “Проектування інклюзії: цінності, інструменти, шляхи”, організовано кінолекторій з проблеми соціальної інтеграції, освіти й розвитку дітей з особливими потребами для педагогів, батьків, громадськості м. Житомира і Житомирської області, проведено низку науково-практичних семінарів, створено Науково-методичний центр ресурсів і документації з інклюзивної освіти ЖДУ імені Івана Франка. Налагоджено співпрацю з Пармським університетом.

З 2002 року відбувається співпраця з Оломоуцьким університетом (р. Чехія) шляхом стажування, проведення спільних міжнародних симпозіумів семінарів, підготовкою наукових збірників, монографії, викладання курсу “Волинські чехи: історія, культура, традиції”. З 2018 р. започаткована міжнародна наукова співпраця з Прешовським університетом (р. Словаччина) у сфері андрагогічних досліджень. Проведена спільна Міжнародна науково-практична конференція “Професійна підготовка спеціалістів в умовах неперервної освіти: андрагогічний підхід”. Здійснено міжнародне стажування викладачів. У 2019 році відбулася міжнародна конференція “Теорія і практика освіти дорослих” (Прешів, Словаччина) з наступними публікаціями у міжнародному часописі.

Загалом проведено 20 міжнародних конференцій з актуальних проблем закладів вищої освіти за участю науковців Польщі, Чехії, Італії, Словаччини, Білорусії, України з відповідними виданнями наукових збірників.

Висновки. Таким чином, у діяльності Житомирського державного університету імені Івана Франка реалізовано провідні тенденції педагогічної освіти, що відображають напрями, які спрямовують інноваційний рух: систематизацію та концептуалізацію педагогічних знань, стандартизацію, професіоналізацію та неперервність освіти, посилення міжнародної співпраці. На цій основі досліджуються актуальні проблеми, такі як: підвищення рівня професійної компетентності педагогів, диференціація педагогічної підготовки майбутніх учителів з різними категоріями обдарованих учнів, педагогізація магістерської підготовки майбутніх фахівців, прагнення до інноваційної діяльності, ціложиттєвого навчання, поєднання методичної та предметної підготовки майбутніх учителів у напрямку випереджального характеру педагогічної освіти.

Перспективи. Виявлені тенденції свідчать про необхідність прогнозування потреб сучасного суспільства у висококваліфікованих конкурентоздатних педагогах, подальше підвищення соціального статусу вчителя, оскільки від його особистісних та професійних якостей залежить майбутнє держави. Має здійснюватися диференційована підготовка педагогів для різних категорій дітей та молоді, педагогів-андрагогів для навчання дорослого населення. Актуальними у плані реалізації положень Концепції “Нової української школи” залишаються проблеми: відбору на вчительські професії педагогічно обдарованої молоді, посилення базової педагогічної підготовки, модернізації навчально-матеріальної та інформаційної бази, інноваційної підготовки педагогів до роботи в сучасному інформаційному просторі, розвиток у майбутніх педагогів здатності до безперервного навчання та самовдосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Акмедосагнення науковців Житомирської науково-педагогічної школи: монографія / кол. авторів: О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, О. С. Березюк, С. С. Вітвицька, О. В. Вознюк, та ін.; за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. С. 5–21.
2. Березюк О. С. Методичні засади формування етнокультурної компетентності особистості. *Освітологічний дискурс*: електронне наукове фахове видання. 2015. №3 (11). С. 13–21.
3. Дубасенюк О. А. Професійно-педагогічна освіта: методологія, теорія, практика : монографія / О.А. Дубасенюк. Т. 1. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2015. 400 с.
4. Дубасенюк О. А. Професійна педагогічна освіта: методологія, теорія, практика : монографія. Т. 2. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 376 с.
5. Дубасенюк О. А. Концептуальні моделі, реалізовані у діяльності Житомирської науково-педагогічної школи. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*: науковий журнал. Педагогічні науки / [гол. ред. Г.Є. Киричук, відп. ред. Н.А. Сейко]. Житомир : Вид-во Житомирського держ. ун-ту імені І. Франка, 2018. Вип 4 (95). С. 62–70.
6. Матюх С. А. Вплив глобалізаційних процесів на формування освітніх послуг вищих навчальних закладів. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2014. №3. Т. 2. С. 259–263.
7. Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2012. 436 с.
8. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 412 с.
9. Професійна педагогічна освіта: системні дослідження : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 308 с.
10. Професійна підготовка фахівців: креативний підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во Євенок О. О., 2017. 458 с.
11. Професійна освіта: андрагогічний підхід: монографія / кол. авторів: О.А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, С. С. Вітвицька, Н. М. Мирончук та ін.; за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во

О. О. Євенок, 2018. С. 17–41.

12. Рапорт Модернизация непрерывного обучения и обучения взрослых в Польше как интегральных частей учебы в течение всей жизни, Министерство Народного Образования и Спорта, Варшава. 2003, с. 1.

13. Створення системи розвитку, саморозвитку та самореалізації творчої особистості педагога та ліцеїста в умовах інноваційного закладу освіти : зб. наук. статей / за заг. ред. Л. В. Корінної. Житомир. “Полісся”, 2019. 472 с.

14. Яровенко Т. С. Тенденції та проблеми розвитку освіти в Україні. *Економічний вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інституту”*. 2015. № 12. С. 167–172.

Dubaseniuk Oleksandra. Trends in pedagogical education in Ukraine, implemented in the training of teaching staff of Ivan Franko Zhytomyr State University (to the 100th anniversary)

In the context of globalization and European integration processes the general and specific tendencies of pedagogical education in Ukraine are substantiated, which are traced in the experience of Ivan Franko Zhytomyr State University. The general tendencies include: the tendency to systematize pedagogical knowledge, which is reflected in the development of theoretical and methodological foundations for the development of pedagogical education in Ukraine; conceptualization of acquired professional and pedagogical knowledge; tendencies towards standardization and continuing education. The general tendencies are reflected in the conducted researches of university scientists: to systematization and synthesis of pedagogical knowledge, differentiation of pedagogical preparation of future teachers with different categories of gifted students, pedagogization of master's training of future specialists, to innovative activity, integral teaching methods of teaching teaching; tendency towards international scientific cooperation. On the basis of the revealed tendencies in the field of pedagogical education, the need for highly qualified teachers, further enhancement of their social status and professional competence are projected. The revealed trends testify to the necessity of forecasting the needs of modern society for highly qualified competitive teachers, further enhancing the social status of the teacher, since the future of the state depends on his personal and professional qualities. Differentiated training of teachers for different categories of children and young people, andragic teachers for adult education should be provided.

Keywords: tendencies, tendencies of pedagogical education, Ivan Franko Zhytomyr State University, conceptual models of research.

REFERENCES

1. Dubasenyuk, O.A., Antonova, O.Ye., Berezyuk, O.S., Vitvytska, S.S., Voznyuk, O.V. et al. (2016). *Akmedosyahnennya naukovtsiv Zhytomyrskoyi nauково-pedahohichnoyi shkoly [Acmeachievements of scientists of Zhytomyr scientific-pedagogical school]*. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].
2. Berezyuk, O.S. (2015). *Metodychni zasady formuvannya etnokulturnoyi kompetentnosti osobystosti [Methodological foundations of formation of Ethnocultural competence of personality]*. *Osvitohichnyy dyskurs– Educological Discourse*, 3(11), 13–21. [in Ukrainian].
3. Dubasenyuk, O.A. (2015). *Profesiyno-pedahohichna osvita: metodolohiya, teoriya, praktyka [Vocational and pedagogical education: methodology, theory, practice]*. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
4. Dubasenyuk, O.A. (2016). *Profesiyna pedahohichna osvita: metodolohiya. teoriya, praktyka [Vocational and pedagogical education: methodology, theory, practice]*. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU im. I. Franka [in Ukrainian].
5. Dubasenyuk, O.A. (2018). *Kontseptualni modeli, realizovani u diyalnosti Zhytomyrskoyi nauково-pedahohichnoyi shkoly [Conceptual Models of Vocational and Pedagogical Training of Prospective Teachers, Realized in the Activity of Zhytomyr Scientific School]*. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka – Zhytomyr Ivan Franko State University Journal*, 4 (95), 62–70. Zhytomyr: Vyd-vo Zhytomyrskoho derzh. un-tu imeni I. Franka [in Ukrainian].
6. Matyukh, S.A. (2014). *Vplyv hlobalizatsiynykh protsesiv na formuvannya osvitynykh posluh vyshchykh navchalnykh zakladiv [Influence of globalization processes on formation of educational services of higher educational establishments]*. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Herald of Khmelnytsky National University*, 3, 259–263 [in Ukrainian].
7. Dubasenyuk, O.A. (Ed). (2012). *Profesiyna pedahohichna osvita: osobystisno oriyentovanyy pidkhid [Professional and Pedagogical Education: personal oriented approach]*. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU im. I. Franka [in Ukrainian].

8. Dubasenyuk, O.A. (Ed). (2011). *Profesiyna pedahohichna osvita: kompetentnisnyy pidkhid* [Professional and Pedagogical Education: competence approach]. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU im. I. Franka [in Ukrainian].
9. Dubasenyuk, O.A. (Ed). (2015). *Profesiyna pedahohichna osvita: systemni doslidzhennya* [Professional and Pedagogical Education: systemic studies]. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU im. I. Franka [in Ukrainian].
10. Dubasenyuk, O.A. (Ed). (2017). *Profesiyna pidhotovka fakhivtsiv: kreatyvnyy pidkhid* [Professional and Pedagogical Education: creative approach]. Zhytomyr: Vyd-vo Yevenok O.O. [in Ukrainian].
11. Dubasenyuk, O.A., Antonova, O.Ye., Vitvytska S.S., Myronchuk, N.M. et al. (2018). *Profesiyna osvita: andrahohichnyy pidkhid* [Professional education: andragogic approach]. Zhytomyr: Vyd-vo O.O. Yevenok [in Ukrainian].
12. *Raport Modernyzatsyya nepreryvnoho obuchenyya y obuchenyya vzroslykh v Pol'she kak yntehral'nykh chastey ucheby v techenye vsey zhyzny* [Report Modernization of Continuing and Adult Learning in Poland as Integral Parts of Lifelong Learning] (2003). Mynysterstvo Narodnoho Obrazovanyya y Sporta, Varshava [In Poland].
13. Korinna, L.V. (Ed.). (2019). *Stvorennya systemy rozvytku, samorozvytku ta samorealizatsiyi tvorchoyi osobystosti pedahoha ta litseyista v umovakh innovatsiynoho zakladu osvity* [Creating a system of development, self-development and self-realization of the creative personality of the teacher and lyceum in the conditions of an innovative educational institution]. Zhytomyr: «Polissya» [in Ukrainian].
14. Yarovenko, T.S. (2015). Tendentsiyi ta problemy rozvytku osvity v Ukraini [Trends and problems of education development in Ukraine]. *Ekonomichnyy visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskyyu politekhnichnyy instytut» – Economic bulletin of National technical University of Ukraine «Kyiv Politechnical Institute»*, 12, 167–172 [in Ukrainian].

УДК : 37.02

Наталія Дусь

кандидат педагогічних наук

ORCID ID: 0000-0003-2834-844X

завідувач кафедри педагогіки, психології та фахових методик

Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського, Україна

natalia.dus@ukr.net

ВИХОВНЕ НАВЧАННЯ ЯК ПРІОРИТЕТ СУЧАСНОЇ ОСВІТЯНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

В статті висвітлено основні пріоритети реформування загальної середньої освіти в Україні, наголошено на необхідності переоцінки основоположних філософсько-педагогічних принципів її організації та здійснення з метою забезпечення всебічного розвитку людини як особистості.

Автором розкрито сутність принципу виховного характеру навчання, визначено вимоги щодо його реалізації в освітнянській практиці, проаналізовано Концепцію Нової української школи щодо забезпечення єдності навчання, виховання і розвитку учнів в освітньому процесі сучасного закладу загальної середньої освіти.

Зроблено висновок про те, що до успішної організації виховного освітнього середовища в Новій українській школі та реалізації педагогіки партнерства педагогів слід цілеспрямовано готувати у процесі здобуття ними вищої педагогічної освіти.

Ключові слова: принцип навчання, виховне навчання, освітній процес.

Дусь Наталія. Воспитывающее обучение как приоритет современной образовательной политики в Украине

В статье отражены основные приоритеты реформирования общего среднего образования в Украине, отмечена необходимость переоценки основных философско-педагогических принципов ее организации и осуществления с целью обеспечения всестороннего развития человека как личности.

Автором раскрыта сущность принципа воспитывающего характера обучения, определены требования к его реализации в образовательной практике, проанализировано Концепцию “Новая украинская школа” по обеспечению единства обучения, воспитания и развития учащихся в образовательном процессе современного заведения общего среднего образования.